

Finci zdrobili drugo Stalinovo divizijo!

Ruska ofenziva na skrajni severni fronti se izjalovila. Finci odbili vse naskoke na svoje pozicije v Kareliji, kjer ruski težki topovi bombardirajo Mannerheimovo trdnjavo črto. Dvajset ruskih bombnikov uničenih v zadnjih dneh. Švedska in Norveška avarita zavojevanе države

HELSINKI, 8. jan.—Finci danes poročajo, da so zdrobili vso 44. divizijo sovjetske armade v bližini Suomussalmi na centralni fronti. Kakor poročajo, je to ena največjih finskih zmag v petih tednih vojne. Poročilo se glasi, da so Finci ujeli več kot tisoč Rusov in uplenili 43 tankov, 129 topov, 428 avtomobilov z materialom, 10 oklopnih avtov, 47 kuhinj na kolesih in 1170 konj. Sovjetska divizija se računa na 15.000 do 18.000 mož. Suomussalmi ni daleč od jezera Kianta, kjer so Finci pred nekaj dnevi uničili 163. sovjetsko divizijo.

MOSKVA, 8. jan.—Današnje uradno sovjetsko poročilo se glasi: "Na finskih bojiščih ni bilo danes ničesar važnega."

HELSINKI, FINSKA, 8. jan.—Uradna finska vest se glasi, da je bila ruska 44. divizija uničena v bitki s Finci v pokrajini Suomussalmi. Bitka se je vršila v bližini poročila, kjer je bila pred devetimi dnevi uničena 163. ruska divizija. Finci so zasegeli veliko količino orožja, bojnega materiala in 43 tankov.

Heisinki, Finska, 8. jan.—Si noči objavljeno vojno poročilo pravi, da so finske čete zajele dve ruski kompaniji, ki sta jih skušali obkrožiti. Tristo ruskih vojakov, ki so se zagnali proti Fincem, je padlo v bitki, ki se je vršila pri Salli nad arktičnim krogom. Finci so zasegli štiri najstrojnejše in veliko količino bojnega materiala.

Na fronti pri Petsami so se vsi poskusi Rusov, da razbijejo Mannerheimovo trdnjavo črto, izjalovili. Ruski težki topovi so sipali krogle na to črto, toda razbili je niso. Na morju je led omejil ruske operacije. Rusi so skušali ustaviti prihode in odhode parnikov iz finskih pristanišč, kar pa se jim ni posrečilo.

Finske topniške baterije so se sestrelile dvanaest ruskih bombnikov večer, ko so metali bombe na finska obrežna mesta. Rusi so v zadnjih dneh izgubili dvajset bojnih letal.

Položaj Leningrada je kritičen. Finska letala so se v zadnjih dneh pojavila nad tem mestom, kjer se je pričela boljševiska revolucija 1. 1917. Zeleniškazveza med Leningradom in ruskimi pokrajinami na severu je bila deloma pretrgana.

Glavno vojno pozorišče se je pomaknilo od karelijske zemeljske črte na ozemlje severno od Ladoškega jezera. Finski brambovalci so utrili svoje pozicije pri Aittajoku in odbili ruski napad. Več ruskih tankov, ki so sodelovali v napadu, je bilo uničenih.

Finske vojaške formacije na smučeh so prekorale sto milj dolgi pas med jezerama Ladoga in Onega. To sta največji jezera v Evropi. Finski brambovalci zdaj ograjujejo Petrozavodsk, drugo največje železniško postajo na progi, ki spaja Leningrad z Murmanskom, sovjetsko luko ob arktiku.

Ruski letalci so povzročili veliko škodo, ko so napadli z bombami Mikkeli, važno železniško križišče, ki leži okrog 135 milj severozapadno od karelijske fronte. Bombe so ubile več civilnih

prebivalcev, med temi nekaj žensk in otrok.

Stalinova "bliskovita vojn" proti Finski, deželi, ki ima 3.800.000 prebivalcev, izkazuje neznatne uspehe. Ruske čete so v 38 dneh bojevanja zasedle le 5000 kvadratnih milj finskega ozemlja. Ozemlje finske republike obsega 240.000 kvadratnih milj.

Moskva, 8. jan.—Vojni komunikacijski poročila, da je ruska vojaška straža poglajala v beg finski vojaški oddelek severno od jezera Ladoga, na vseh drugih frontah pa prevladuje mir. Včeraj ni bilo nikjer posebnih aktivnosti. Na karelijski zemeljski črti so bile aktivne ogledniške patrulje.

Copenhagen, Danska, 8. jan.—Škandinavski časopisi pišejo, da bosta Švedska in Norveška nastopili z orožjem proti zavojevanim državam, če bodo skušale rabiti njuno ozemlje kot skakalno desko za napad druga na drugo. To svarilo je bil odgovor na obdolžitve v nacističnem tisku, da hoče Velika Britanija in Francija pod prevezo pomoči finski republiki doseči trdnostališče na švedskem in norveškem ozemlju za napad na Nemčijo. Berlinski listi so posvarili obe državi, če prej, naj podvzameta korake, da preprečita prevoz orožja in municije iz Anglije in Francije preko svojega ozemlja na Finsko.

"Švedska in Norveška ne bosta izročili svojih baz tujim četam," piše norveški list Aftenposten. "Vsak poskus v tej smeri bo naletel na odločen odpor tudi z orožjem, če bo treba."

Neizvežbani ruski vojaki na frontah

Izpovedi vojnih ujetnikov

S finske fronte.—(Iz poročila listu Chicago Daily Newsa)—Pravkar smo slišali izpovedi ruskih vojakov, katere so Finci ujeli po bitkah na frontah na karelijski zemeljski črti. Ti so povedali, da je bilo na tisoče proletarcev, uposlenih v tovarnah in na kmetijah, ki sploh niso bili vojaško izvežbani, poslanih na finske fronte s silo. V pohodih in za bojno črto so stali člani tajne policije in jih pogajali v bitke s finskimi brambovalci. Vsak, ki se je upiral, je bil ustreljen.

Med ujetniki smo našli na 39 let starega Rusa, očeta šestih otrok, ki je bil poslan na fronto iz Smolenska. Na nogah ni imel čevljev in bile so prezeble tako, da jih mu bodo morali odrezati. Dejal je, da so ga poslali na fronto v navadnih čevljih in da ni nikdar prej služil v armadi. Zapustiti je moral ženo in otroke; dasi se ni hotel bojevati, toda moral se je pokoriti ukazu. Ako je kateri vojak omagal na poti, je dobil kroglo v hrbet, ali pa so mu tajni policaji potisnili bajonet v telo. Mnogo jih je zaradi stradanja obležalo v snegu in vsi so bili postreljeni.

Med ujetniki je bil tudi neki sudetski Nemec, star 28 let. On je povedal, da je odpotoval v Rusijo 1. 1931, ker ni mogel dobiti dela doma in je upal, da ga bo dobil v Rusiji. Potisnili so ga v armado s silo, dasi ni ruski državljani. Ruski proletarci v njegovi diviziji so bili povečini neplemeni, vendar niso verjeli častnikom, ki so jim pripovedovali, da je Finska napadalca v tej vojni.

"Ruski vojaki ne govorijo dosti o vojni," je dejal. "Samo korakajo. V železniškem vagonu,

Delitev potrebščin v Angliji

Avtoritete izdale živilske nakaznice

London, 8. jan.—S plačljivo prvega obroka dohodninskega davka, ki je bil zvišan na 35 odstotkov, izročitvijo avtomobilov in redukcijo konzuma na splošno je bila angleška javnost sinoči tudi informirana, da bo sistem delitve živil danes stopil v veljavo. Živilske nakaznice so po dvajsetih letih spet prišle v promet.

Med živili, katere bodo delili v odmerkih, so špeh, maslo, sladkor in več drugih. "Topovi namesto masla", je postalo geslo. Vsaka oseba bo dobila le štiri unce masla in dvanajst unce sladkorja na teden. Gospodinj, ki so upale, da bodo delili potrebščine v večjih odmerkih, so razočarane.

W. S. Morrison, živilski ministar, ima popolno oblast v izvajanju sistema delitve živil. On je odredil, da osebe, ki hodijo v restavracije, vselej predlože živilske nakaznice. Vsa kosila bodo vključena v seznam porabe živil. V svojem govoru po radiu je Morrison opozoril angleško ljudstvo, da parniki, ki so dovažali živila iz tujemstva v Anglijo, bodo odslej naprej zaposleni a transportacijo vojaških čet in bojnega materiala. Iz tega razloga je potrebna ostrejša kontrola nad razpečevanjem živilskih potrebščin.

Vlada bo nadzirala klanje goveje živine. Mesarske firme se bodo morale v vseh ozirih pokoriti vladnim regulacijam. Živilski ministar je naznanil, da bo 45.000.000 nakaznic razdeljenih med prebivalce. Nihče ne bo dobil živil brez nakaznice.

v katerega so me potisnili, je bilo 60 Rusov in polovica teh ni nikdar prej rabila puške. Jaz tudi niso nikdar streljal v svojem življenju. Ko so nam zapovedali na fronti, da moramo streljati, sem se, če je bilo le mogoče, skril za drevo ali skalo, toda streljal nisem. Ruski vojaki se sploh ne zanimajo za govorje političnih komisarjev. Poslušajo jih, ker jih morajo, toda ne verjamejo, kar jim pripovedujejo."

DELAVSKI ODBOR ZAVRGE PETICIJO ADF

Lewisova unija predstavnica rudarjev na antracitu

WOLL ZA HTEVA PREKLIC POGODB

Washington, D. C., 8. jan.—Federalni delavski odbor je sinoči zavrge peticijo progresivne rudarske unije, včlanjene v Ameriški delavski federaciji, da ona postane predstavnica rudarjev, ki so uposleni v premogovnikih Alden Coal Co. in Stevens Coal Co. na polju trdega premoga v Pennsylvaniji, pri kolektivnih pogajanjih. Peticijo je pobijala Lewisova rudarska unija UMWA.

Odbor je podal odlok, v katerem pravi, da unija UMWA je edina predstavnica 115.000 rudarjev, ki so uposleni v premogovnikih na polju trdega premoga, pri kolektivnih pogajanjih. To je bila zadnjih 40 let in ostane še nadalje.

William Green, predsednik ADF, je dejal, da je razsodba delavskega odbora "udarce demokraciji in v nasprotju s pravizami Wagnerjevega zakona, ki dajejo delavcem pravico izbiranja predstavnikov za kolektivna pogajanja."

—Odlok delavskega odbora pravi, "da so člani odbora prišli do zaključka, da pravica kolektivnega pogajanja ne more biti zagotovljena delavcem z zdrobiteljno enoto, ki je dolga leta vzdrževala kontraktne odnose med organizacijo operatorjev na polju trdega premoga in rudarji, člani unije UMWA. Progresivna rudarska unija si ne more lastiti pravice reprezentacije pri kolektivnih pogajanjih kot separatna grupa."

Washington, D. C., 8. jan.—Ameriška delavska federacija se je izrekla proti raztegnitvi programa Rooseveltove administracije glede sklepanja izmeničnih trgovinskih pogodb med Ameriko in tujimi državami. Zastitna konferenca mednih delavcev, earinska grupa ADF, katere načelnik je Matthew Woll, podčelnik je (Dolje na 3. strani.)

Domače vesti

Vesti iz Puebla
Puebla, Colo.—Zadnje dni je umrla Katarina Težak, ki zapušača moža, dva sinova in dve hčer. Umrla sta tudi Nik Mikeš in Štefan Bratina, oba doma iz Hrvaške.—V Corvinovali bolnišnici se nahaja Alfonz Hočev, član SNPJ, ki je bil operiran 3. t. m. Tam se nahaja tudi Mary Znidarski, ki je na potu okrevanja od pljučnice.—Društvo Orel št. 21 SNPJ bo 14. januarja ponovilo komedijo Vaško Venero.

Detroitške novice
Detroit, Mich.—Dne 6. t. m. je bila poroka Josephine Butale, ki je vzela fanta nemške narodnosti. Nevesta je članica društva 121 SNPJ, kakor tudi njeni starši in štiri bratje, in upanje je, da zdaj tudi svojega moža pripelje v društvo. Obilo sreče!—V Detroitu, kakor tudi v Kansasu, dobro znani goodec Joe Werholts (takozvani slovenski Rubinov) je po dolgih letih tudi skočil v zakonski jarem z izvoljenko iz svojih deških let, po katero je šel v Kansas, se tam kaj z njo poročil in jo privedel v Detroit. Tudi njima obilo sreče!—Mimi Potočnik, hčerka znanih naprednih staršev Rudolfa in Mary Potočnik, je dobila zaročni prstan od svojega zaročnika. Mimi in njen brat Rudy sta pri društvu 584 SNPJ, oče in mati pa pri društvu 121.—Slovenski socialistični pevski zbor Svoboda priredi 21. januarja spevoigro Nečak iz Amerike.

Nov grob v starem kraju
Mulberry, Kans.—Jennie Crepinšek je prešla žalostno vest, da je v Blagovici v starem kraju 27. novembra umrla njena sestra Francka Omaha v starosti 46 let. Zapuška dva brata in tri sestre.

Clevelandske vesti
Cleveland.—Dne 5. t. m. je umrl Fr. Valentič, vdovec, star 54 let in doma iz Huj na Primorskem. V Ameriki je bil 27 let in tu zapušača sina.—Lojze Truger iz Boisa, Idaho, kjer je uposlen v upravi slovenske rudniške družbe, se nahaja na obisku v Clevelandu za nekaj dni.—V 23. wardi so Slovenci ustanovili "Draft Roosevelt Club".—Iz Gilarde, O., poročajo, da je tam umrla Frances Ložir, stara 66 let in rojena v Devici Mariji v Polju. V Ameriki je bila 34 let in zapušača moža, tri sinove in tri hčere. Bila je članica SNPJ in SSPZ.

Angleški parnik zadel ob mino

Kolizija ladij pri Gibraltarju

London, 8. jan.—Obnova aktivnosti v vojni na morju, kjer je nekaj dni prevladoval mir, se je pokazala z objavo poročil o novih nesrečah. Britski potniški parnik City of Marseilles je bil pripeljan sinoči v neko angleško luko potem, ko je zadel ob mino. Eden mornar je bil ubit in trinajst ranjenih.

Drugi angleški parnik Towley se je potopil potem, ko je zadel ob mino v bližini južnozahodnega angleškega obrežja. Vsi člani posadke so se rešili.

Gibraltar, 8. jan.—Vsi člani posadke angleškega parnika Kingston Cornelian so izgubili življenje v koliziji s francosko ladjjo Chello, ki se je pripetila v bližini Gibraltarja. Francoska ladjja je bila poškodovana v koliziji, toda noben mornar ni bil ranjen.

Rio Grande do Sul, Brazilija, 8. jan.—Kapitan nemškega tovornega parnika Rio Grande se je vrnil v pristanišče iz bojazni pred napadom s strani angleških bojnih ladij. Parnik, naložen z žitom, je odplul na odprto morje zadnjo soboto, nekaj ur pozneje pa se je vrnil v luko.

MANEVRI RUSKE MORNARICE NA ČRNEM MORJU

Rumunski parniki v domačih lukah

KRALJ KAROL POSVARIL RUSIJO

Constanta, Rumunija, 8. jan.—Mornarične avtoritete so odredile, da se mora rumunski parnik Besarabia vrniti v Istanbul, turško luko, iz katere je odrinil proti Constanti, glavnemu rumunskemu pristanišču, "zaradi manevrov ruske mornarice na Črnem morju." Vsi drugi rumunski parniki so dobili ukaz, da morajo ostati v domačih lukah.

Rumunske navalistične avtoritete pravijo, da se jim zdi čudno, ker so bili manevri ruskih bojnih ladij odrejeni v vodah, kjer je izhod iz Črnega morja do Dardanel in od tam v Sredozemsko morje. V sredi decembra je glasilo ruske bojne mornarice naznanilo, da so bili manevri na Črnem morju zaključeni. Potem, ko so se pogajanja med sovjetsko Rusijo in Turčijo glede sklenitve dogovora razbila. Nekaj dni potem je Turčija podpisala pakt vzajemne vojaške pomoči z Veliko Britanijo in Francijo.

Zadnjo soboto je rumunski kralj Karol posvaril Stalinovo vlado, da bo Rumunija branila nedotakljivost svojih mej in se poslužila orožja, če bo Rusija skušala okupirati Besarabijo. Karol je govoril v Kijevu, glavnemu mestu te pokrajine, ki je oddaljeno le dvanajst milj od ruske meje.

Rumunija je dobila Besarabijo, ki je bila ruska posest 1. 1918. Rusija ni nikdar priznala izgube te province in jo še vedno smatra za svojo posest. Rumunska vlada pošilja vojaške čete v Besarabijo od izbruhavropske vojne. Sprvega je naglašala, da se ne bo borila, da obdrži pokrajino pod svojo kontrolo, toda porazi ruskih čet v bitkah s Finci so ji vlili poguma. Vojaki krogi so dobili ukaz, da ruska oborožena sila ni nepremagljiva, kakor so trdili sovjetski voditelji. Bitke s finskimi brambovalci so demonstrirali nesposobnost vodstva ruske armade.

V Bukarešti krožijo poročila, da je Ogrska obljubila pomoč Rumuniji proti Rusiji, če ji bo odstopila 70 odstotkov ozemlja Transilvanije, province, katero je Rumunija dobila po razpadu avstro-ogrškega cesarstva. Iz govora kralja Karola, v katerem je poudaril, da bo Rumunija ščitila vse svoje ozemlje, sklepajo, da hoče Rumunija obdržati Transilvanijo.

Angleži izpustili ameriški parnik

New York, 8. jan.—Angleži so izpustili parnik Manhattan, last parobrodne družbe United States Lines, se glasi poročilo newyorškemu uradu družbe, ki ga je poslal kapitan parnika Richardson. Parnik je zasedal britska oblast za kontrolo kontrabanda in ga odvedla v Gibraltar. Parnik je bil na poti v Genovo, Italija.

Krvava stavka v filipinski provinci

Manila, Filipinsko otočje, 8. jan.—Eden delavec je bil ubit, dva druga pa težko ranjena v stavki sladkornih delavcev v provinci Pampangi. Ubiti delavec je bil član unije, katero je ustanovil guverner te province Sotero Baluyot. V stavki je zavezanih 5000 delavcev.

prto morje zadnjo soboto, nekaj ur pozneje pa se je vrnil v luko.

Reakcija je glasna v kongresu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina na Zdržene drške (liven Chicago) in Kanada
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; na Chicago
in Ciroto \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvu
\$6.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada, \$4.00 per year, Chicago and Ciroto \$7.50 per year,
foreign countries \$6.00 per year.Cena oglasa po dogovoru. Rokopisi dopisov in senarjev
glasnikov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vsti, drame, pesmi, itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju,
če je priložil polnino.
Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unpublished articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2637-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju na primer (January 31, 1940), poleg vsakega
kopije na zaslona pomeni, da vam je s tem datumom potekla na-
ročnina. Ponovila jo praviloma, da se vam list ne ustavi.Glasovi iz
naselbinOdborniki in aktivnosti soc.
ZarjeCleveland. Soc. pevski zbor
Zarja je imel svojo letno sejo
v petek, 19. dec., na kateri so
bili izvoljeni sledeči uradniki za
1940:Predsednik Leo Poljšak, pod-
predsednik Frank Elersich, taj-
nik-zapisnikar John Ceh; arhi-
varke so Sophie Pakiš, Elsie
Spehar, Katherine Jurman. Pro-
gramski odsek, Josephine Turk,
August Komar, Alice Vidmar,
Edwin Poljšak in Jos. Makovec.
Publicistični odsek, John Krebel,
Mike Trebec, Andy Elersich,
Zdenka Mahnič in Andy Turk-
man. Veselični odsek, Sophie
Strumbel, Tony Elersich, John
Slohar. Kampnjski odsek, John
Krebel, Sophie Pakiš, Katherine
Jurman, Jennie Dagarin, Tony
Elersich. Režiser August Ko-
mar.Soc. Zarja priredi letos svoj
pomladanski koncert v nedeljo,
7. aprila, v SND na St. Clairju.
Piknik pa priredi skupno s klub-
om 27 JSZ 14. julija na farmi
clevelandске federacije SNPJ,
na zahvalni dan, kot običajno, pa
jesenski koncert v SND.Na 14. januarja priredi dram-
sko društvo Anton Verovšek za
Cankarjev Glasnik dramo "Kralj
na Betajnovi" v SND na St. Clairju.
Na tej priložnosti bo so-
delovalo več pevskih zborov, med
njimi tudi soc. Zarja. Igra se
prične ob 8. pop. in se pričakuje
velika udeležba.Naša Zarja se je odločila po-
večati zbor in je v ta namen iz-
volila kampnjski odsek, ki naj
bi šel na delo in pridobil več no-
vih moči. Zbor sedaj sicer lepo
uspeva, kljub temu si želimo, da
bi bil še boljši. Zato apeliramo
na vse one, ki imajo veselje do
petja in čut do delavskega po-
kreta, da pristopijo k soc. Zarji,
da bomo z večjo energijo delova-
li za napredek in delavsko kul-
turo.Na letni seji kluba 27 JSZ je
bilo sklenjeno, da se bodo naše
seje v bodoče vršile vsak drugi
petek v mesecu. Ker se pa pri-
hodnji petek vrši konferenca
SND, je odbor kluba sklenil, da
se naša prihodnja seja vrši tre-
tji petek, to je 19. jan., ob 8.
zvečer. Udeležite se seje v pol-
nem številu in pripeljite kaj no-
vih članov.

John Krebel, 5.

Nekaj spominov—II

Chicago. — Z mojim večeraj-
šnjim opisom o mojem potova-
nju v Ameriko sem dospela do
Chicagoa.Kakšno iznenadenje je bilo pri
mojih sorodnikih, s katerimi
smo se tedaj prvič videli. Poz-
nali smo se le po dopisovanju,
sedaj pa smo imeli prvič priliko,
da se vidimo. Rada priznam, da
sem bila zelo vesela, da sem bila
na cilju, toda nikdar ne bom po-
zabila, kako sem bila razočara-
na, ko me je moj moje sestrične
peljal s postaje Kensington na
južni strani proti svojemu domu.
Vprašala sem ga, kam me pelje.
Pravi, da žive tukaj v bližini,
samo par blokov od postaje.
Kakšna razlika med tržaskimi
vili in hišami v Pullmanu!Naj mi rojaki, ki žive v Pull-
manu, oprostite, če se tako izra-

zim. Vedite, da je bilo to pred 27

let. Danes je tam vse drugače.
Pullman kompanija je prodala
svoje hiše, katere so pokupili
večinoma naši rojaki. In kjer je
naš marljivi slovenski narod,
tam je navadno tudi vse v redu.
Ko me je po nekaj letih pot zo-
pet tja pripeljal, sem videla, da
to ni več tisti kraj, kamor sem
jaj prišla iz stare domovine. Je
vse predrugače. Hiše so vse
prenovljene in vrtovi polni vsa-
kovrstne zelenjave in cvetic.Prvih par dni bivanja pri mo-
jih sorodnikih je bilo vse vese-
lo. Imeli smo veliko obiskoval-
cev in ni bilo dolgo, ko sem se
spoznala z vsemi sosedi. Ne-
kateri so me prišli obiskat, ker
bi radi slišali kaj o starem kra-
ju, kako se imajo tam njih dra-
gi; drugi so zopet prišli iz ra-
dovednosti, češ "kakšna punca
je prišla iz stare kontre."Ali vsemu mora biti konec in
tako je bilo tudi tega vesela
razpoloženja, nakar so prišli
resni časi zame. Takšni, da si
jih pred mojim odhodom iz sta-
rega kraja nisem mogla pred-
stavljati, kajti po moji domišli-
ji je bilo v Ameriki vse z rozi-
cami poslano. V kratkem sem
spoznala, da temu ni tako in da
je življenje naših rojakov tudi
tukaj v Ameriki polno vsako-
vrstnih težav. Prav resnično me
je začelo skrbeti, kaj zdaj na-
praviti. Sama sem bila tukaj v
tej daljni tujini; edina moja so-
rodnica tukaj je bila moja se-
strična in njena družina. Oni so
mi šli zelo lepo na roko, kar ne
bom nikdar pozabila. Le nji in
njenu moči sem morala biti
hvaležna, da mi je bilo mogoče
priti v Ameriko.V skrbih sem bila, kaj bo, če
ne bom imela arece pri iskanju
dela, kajti s prihodom v Ameri-
ko sem se tudi zadožila; dobro
sem se zavedala, da moj dolg so-
rodnikom bo moral biti plačan.
Materi sem obljubila pred odh-
dom, da ji bom pomagala kakor
hitro mogoče in obljubo sem ho-
tela na vsak način držati. Smoto
sem pa imela takoj ob prihodu.
Na poti iz New Yorka do Chicaga
sem se namreč zelo prehladi-
dila in posledica tega je bila, da
nisem bila za nobeno delo pre-
cej časa. Po par tednih sem bila
zopet zdrava, pa vseeno v nad-
lego mojim sorodnikom. Domo-
tožje pa tako, da sem nešteto-
krat plakala ponoči, ko so drugi
spali. Kaj bi bila dala, če bi mo-
gla nazaj v mojo drago domo-
vino!Tedaj sem si napravila načrt,
kakor hitro si prihranim toliko,
da bo zadostovalo za pot, da po-
jdem nazaj. Niti na misel mi ni
prišlo takrat, da bom tukaj 27
let.Po par tednih mojega bivanja
v Pullmanu sem se namenila, da
grem gledati za delom. Ali ka-
ko? Seveda, tiste čase je bilo ve-
liko lažje dobiti delo kakor dan-
danes, posebno še hišno delo, ki
je bilo mo "poklic". In iskajot
sem bila takorekoč prisiljena po-
zabiti, da sem pristna Slovenka.
Predstavljala sem se za Nemko,
ker tiste čase, če je človek go-
voril malo nemški, je lahko po-
toval v Združenih državah.
Vedel tega tudi meni ni bilo po-
sebnost težko dobiti delo. In deloje bilo še precej dobro v tistih
časih za "greenhorn" kot sem
bila jaz. Službo sem dobila na
49. česti in Grand Blvd. (sedaj se
imenuje ta ulica South Park
ave.). Tedaj ni bilo tam nobe-
nega črnca, sedaj pa je zamor-
ski predel dosegel že tudi tisto
okolico. Kakšna izprememba.
Toda naj se povrнем k moji novi
službi.Z mojo novo gospodinjjo sva se
dogovorili, da me bo vzela za en
teden na poskušnjo in mi je rad
tega obljubila \$5 na teden ter
pripomnila, ako bo zadovoljna z
menoj, mi bo plačo povzela. Do-
kaz, da je bila zadovoljna, je to,
ker sem tam delala tri leta in
mi je tudi plačo večkrat povzi-
šala. Pripomniti moram, da je
bila to moja prva in zadnja služ-
ba v Ameriki.S kakšnim veseljem sem po-
slala materi mojo prvo plačo.
Res ni bilo veliko, ali jaz sem
računala na avstrijske krone in
sem bila še bolj zadovoljna. Ve-
dela sem pa tudi, da se bo moja
mami tega razveselila in da bo
s tem vsaj deloma olajšano nje-
no gorje. Od tedaj je nisem ni-
kdar pozabila; enkrat mi je še
celo pisala, naj ji toliko ne pošil-
jam in naj si sama kaj prihra-
nim.Z mojo službo so bile tudi no-
ve potežkoče. Treba se je bilo
naučiti novih običajev in novega
jezika. Seveda sva z gospo go-
vorili nemški, ali vedela sem, da
tako ne more vedno iti in da se
bo treba naučiti angleščine. Pri-
znati moram, da me ni dolgo
vzelo, da sem za silo govorila
angleško.Moja največja preglavica pa
je bila vožnja po nadulčni. Ve-
lika zagonetka mi je bila, kako
priti "domov" v Pullman, ko me
je pa nadulčna peljala v me-
sto! Šele potem mi je nekdo po-
vedal, da so na postaji pod "ele-
vatorjem" dvojne stopnice ali
vhoda; po enem se pride na
južno stran, po drugem pa na se-
verno. Spominjam se, da sem se
enkrat vozila po vsem "loopu"
ali središču mesta in po vsem
South Chicagu predno sem pri-
šla v Pullman.Vozeča se z ene strani na dru-
go, sem se slučajno spoznala z
nekim dekletom, ki se ji je vi-
delo, da tudi ona še ni dolgo tu-
kaj; torej sva bili obe enaki. O-
na je delala v Washington
Heightsu. Večkrat mi je potu-
žila, da ni preveč zadovoljna s
svojo službo in me prosila, ako
bi bila toliko prijazna, da bi ji
preskrbela službo v moji bližini.
Tudi ona ni imela tukaj svojih
ljudi razen par prijateljev, ki so
živel v Pullmanu. Res sem ji
kmalu preskrbela službo pri se-
stri moje gospodinjje, ki je ži-
vela v naši bližini. In tako sva
se skupaj vozili "domov" in zo-
pet nazaj na delo. Njo zemlja
krije že mnogo let. Blag spomin
dragi Merici T.!Kaj pa z mojim načrtom, da
se vrnem v stari kraj kakor hi-
tro mogoče? Kaj pa naj bi delala
tam? Med tem časom, ko sem
poravnala svoj dolg in še nekaj
prihranila, sem se popolnoma
privadila moji novi domovini,
novih običajev in tudi novega
jezika sem se že precej naučila.
Toda največji vzrok, da me ni
več vleklo v stari kraj, je bila
smrt moje matere, ki je umrla,
mislim, leta 1916. Vzrok, da
točno ne vem, kdaj je umrla, je
v tem, ker med vojno ni bilo mo-
goče pisati v stari kraj. Tedaj
sem spoznala, kako do pičice se
je uresničila njena slutnja. Če-stokrat je rekla: "Toliko otrok
sem vzgojila (nas je bilo se-
dem), ko bom stara in na bolni-
ški postelji, pa ne bom imela ni-
ti enega, ki bi mi prinesel kosa
vode." In res je bilo tako.
Ko je štota začela bolehati, ni
imela niti enega svojih pri sebi
v njenih zadnjih dneh. Pri po-
grebu je šel le en sin za njeno
krsto, vsi drugi moji bratje pa
so bili preveč oddaljeni in pri
vojaki, ker ravno tedaj je bilo
vse pod orožjem—kakor bo naj-
brže tudi sedaj.Torej moja želja se ni izpol-
nila, da bi bila mater še enkrat
videla, kakor tudi staro domo-
vino. Neizmerno si želim, da bi
še enkrat videla tisto naravno
krasoto, kjer sem preživelja svo-
ja mlada leta. Toda ta želja se
mi najbrže nikdar izpolni ne bo.
Obljuba moji materi, da je
ne bom nikdar pozabila, je še
vedno globoko v srcu zapisana.
Ko sem od mojih prijateljev iz
starega kraja dobila poročilo, da
je ni več med živimi, so mi tudi
povedali, da je imela za svoj po-
greb prihranjen tudi denar, ka-
tereza sem ji pošiljala.V 27 letih se je marsikaj spre-
menilo. Mi vsi, ki smo bili tedaj
polni življenja, smo se po tolikih
letih postarali; marsikomu iz-
med nas je slana pobelila glavo.
Na naša mesta so prišli naši o-
troci in ne bo dolgo, ko bodo tudi
oni tam, kjer smo zdaj mi. Tako
gre življenje naprej svojo pot.
Čas hiti in se nikdar več ne po-
vrne.Marsikaj bi še lahko pisala o
mojih doživljajih, toda to bi bile
le neprijetnosti in je bolje, da
končam. In kdo pa je brez razo-
čaranja?—H koncu lep pozdrav
vsem rojakom.Josephine Malovich
(roj. Cepin), 559.Nekaj misli ob prelomu
desetletjaSheboygan, Wis.—Tretje de-
setletje v dvajsetem stoletju je
za nami. Ko bo došlo zgodovinar
pisal zgodovino; bo najbrže
podčrtal leta 1930-1940. Težka
so bila ta leta. Koliko gorja so
narodi morali pretrpeti v tem
času širom zemeljske oble. Ako na
ljudstva niso dovolj pritiakale
naravne katastrofe—povodnji
potresi, suša, viharji itd.—te-
daj je k temu trpljenju ubogih
mas pritiakal pa še človek—"ra-
zumno bitje". Ustvaril je de-
presijo, ki še živi in bo to grdo
mrho prav težko ugonobiti. Sicer
se pojavljajo razni zdravilci s
raznimi recepti, kako naj bi se
ta nadloga ugonobila, a do se-
daj brez uspeha. Treba bo bolj
razumneje človeka, da bo po-
iskal zanesljivega sredstva, s ka-
terim bo uničil to spako, po člo-
veku ustvarjeno gorje.Ko ob večerih vasujemo in de-
batiramo ter poslušamo radijske
novice, katere smo prej čit-
tali v dnevnikih, se čudimo da-
našnjemu "civiliziranemu" člo-
veku in krščanskemu ljudstvu.
Poglejmo malo nazaj, kaj člo-
vek, o katerem pravijo, da je
ustvarjen po božji podobi, počne-
nja na tej zemeljski obli.Leta 1914 se je pričel krvavi
pleš, ki se od takrat ponavlja od
leta do leta do današnjega dne.
Menda se ukazujočim slojem to
dopade, kakor na primer danes
ljudstvu "Beer Barrel Polka".
In seveda, v vojnem času mora
biti človek navdušen patriot, za
kar se poskrbi ministristvo pro-
pagande. Spominjam se, ko so
slovenski fantje, med njimi tudi
jaz, odhajali na fronto za "ob-
rambo domovine", so donele pa-
triotične pesmi iz grla fantov in
deklet. Za dekleta je bila slede-
ča:Kadar se možila bom
s teboj moj junak,
mora strašnih topov grom
tresti zemlje tlak...
Da so fante še bolj navdušili,
je sledila:In na gradu razvalin
te objamem, sin planin,
dam ti roko, ljub junak,
hrabri korenjakAmpak ko smo prišli v Gali-
cijo, kjer se je tresel zemlje
tlak, tedaj ni bilo ljubce roke,
da bi pomagala dvigniti krva-
vega in mu zasopetala... "lju-
bi moj junak..." Ko so nas ru-
ski kozaki zajeli in odvedli tisoče
milij daleč v Sibirijo, nas tam
nastanili po tistih ravnih vaseh,
sem imel priliko opazovati tudi
tamkajšnje fante in dekleta, ki
so tudi prepevali pesem—"ko-
renjaka-junaka".Ko smo bili v Galiciji, sem vi-
del tisoče poljskih legionarjev,
(Dolje na 3. strani.)

Tedenski pogovor

Anton Garden

KAMELEONSTVO "SOPOTNIKOV"

Yes, stalinistom je zopet priskočila na po-
moč kameleonsko oportunistična Enakopray-
nost ("delavski list", ki je ob vsakih volitvah
na prodaj in v službi raznih oportunističnih ka-
pitalističnih politikov). Nedavno, 13. dec., je
prinesla uvodnik o Finski, ki toliko napeljuje
vodo na Stalinov mlin in po implikacijah opra-
včuje njegov barbarski vpad na to deželico,
da ga je ponatisnil tudi stalinistični listič Na-
prej.(Stalinovim fantom pri Napreju so se precej
časa po 23. avgustu 1939 in po Siferjevem sa-
lomoru v uradu "delavskega" lista moč-
tresle noge in kar zlepa se niso mogli oprede-
leti na "novo linijo". Na vse načine so misla-
šali. Med traticami je bila videti silna agoni-
ja in še večja zmešnjava. Sedaj so zopet pri-
šli k sebi in v radnji številki so jo zopet
udarili popolnoma po Stalinovi znozi. Z ve-
likim naslovom poročajo, da "RDEČA AR-
MADA NAPREDUJE", kar mora biti za sle-
hernega "leninista" in "markskega" "revolu-
cionarja" velika uteha. Saj je rdeča armada
na — imperialističnem pohodu in prav tako
barbarsko mori finske mase, žene in otroke kot
so Hitlerjevi morilci morili Poljake, ali pa
Mussolinijevi Abesince, Japonci Kitajce.)Sabcov — mislim, da je njegov — editorial
glede Finske spada v psevdorevolucionarni
muzej. Iz njega kar gori "r-r-revolucionarni"
duh (pri prihodnjih volitvah se bo pa zopet
navduševal za — kapitalistične demokrate ali
republikance! Yes, za tiste demokrate in re-
publikance, ki so stokrat bolj v službi vlad-
streeta, kakor pa — finska buržvazija!) Nje-
gov editorial je tako bogat na psevdorevolucio-
narni demagogiji, da ga tukaj ponatisnem za
"sample". Glasi se:

"FINSKA DEMOKRACIJA"

Z ubogo Finsko in za ubogo Finsko joka danes ves
svet, predvsem pa so nad agresivnostjo Rusije go-
rčeni Italijani in Japonci. Italijani, ki imajo še danes
kravke roke od nedolžne abesinske krvi, in Japonci, ki
ganzjo do pasu v krvi Kitajcev. Svobodna čekoslo-
vaska država, ki je bila po vsem svetu znana zaradi
svoje demokratskega napredka v vseh panogah
državnega življenja in ki jo je ameriško časopisje ozna-
čalo za "demokratski otok sredi fašističnih in nacijs-
kega oceana", je bila brez vsakega očitnega vesti
vržena v železo nacijskemu zmagu, ne da bi proti temu
čikvali vrabec na strelhi. Zakaj torej toliko pomilo-
vanja glede usode Finske? Poglejmo, kako stoji ta
stvar.Finsko ljudstvo se je leta 1917 osvobodilo izpod
carističnega jarma. Imperijalna Nemčija je izpustila
svobodo iz rok finskega ljudstva, ki je podprla kon-
trarevolucijo finskih baronov in veleposestnikov. Po
uspešni kontrarevoluciji so preskrbeli zavazniki poso-
jila, ki so bila potrebna za vzpostavitev bankrotirane
aristokracije v novi državi, ki sta jo ustvarila nemški
aristokrat in baron Mannerheim. Nekaj časa se je zdaj
vlastno finskemu ljudstvu s fašističnimi metodami
kraljevega olja po znanemu Mussolinijevemu receptu,
pozneje pa se je preplekalo politično strukturo,
kontrolirano po baronu von Mannerheimu, s tenko
plastjo parlamentarne kanufacije. Baron Manner-
heim, caristični general in član baltijske aristokracije,
je ostal gospodar in diktator "neodvisnega" naroda in
je še danes boss Finske.Finski vladna kompanija, sestojča iz Mannerheimo-
vega bankrotnega domačega plemstva ter londonskih
in newyorških bankirjev. Že celih dvajset let si pri-
zadevajo domači in tuji kolektorji tributa uničiti finsko
Konsumno zvezo ter ostale konsumne zadrage; ki
delujejo v Finski na nedobičarski bazi. Silno kon-
sumno in kolektivistično gibanje v Finski je plod de-
mokratičnih organizacij, ki se vzdržujejo navzile poli-
tijski kontroli domačega fevdalnega plemstva in do-
bičalnih londonskih in newyorških bankirjev.Mannerheimovi baroni izkoriščajo marljivi finski
narod na skoraj enak način, kakor izkoriščajo indijski
domači knezi in maharade mase indijskega ljudstva.
Inozemsko politiko Finske pa diktirata London in
New York. Bivši caristični general, baron Manner-
heim, fungira kot agent in kolektor tributov nekrona-
nih finančnih monarhov, stanujočih v Londonu in New
Yorku. Domače finko plemstvo je dalo Finsko v za-
kup londonski in newyorški finančni borzi, zato vidimo
danes, kako si ves mednarodni denarni svet prizadeva
pomagati Finski, dočim Češkoslovaške ni poznal.
Ogromna posojila New Yorka in Londona so obogatila
finsko plemstvo, dočim so osiromašila finko ljudstvo.
In to srečno partnerstvo med fevdalnimi baroni Fin-
ske, katerim stoji na čelu bivši caristični general von
Mannerheim, in med biser Morganov v New Yorku, in
Montaguejev v Londonu, prikazuje danes časopise
kot idealno demokracijo in zaščito finske neodvisnosti.Glas finskega ljudstva je onemel pod Mannerheimo-
vo diktaturo, toda napočil bo dan, ko bo izkoriščano
ljudstvo izreklo svojo sodbo nad kolektorjem tributa,
Mannerheimom, in nad njegovimi finančnimi po-
porniki — londonskimi in newyorškimi bankirji. To-
da koalicijska vlada, sestojča iz starih carističnih ge-
neralov, fevdalnih baronov in inozemskih finančnikov,
je kaj čudna kombinacija, ki se jo predstavlja dan za
dnem ostalemu svetu kot resnično demokracijo in ne-
odvisno državo.Ne vem, iz kakšnih virov je Sabec dobil in-
spiracije in "informacije" za ta "r-r-revolu-
cionarni" umotvor. (Erasmus Gorsetu priporo-
čam, naj ga spravi v Slovenski muzej.)
(Dolje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 9. januarja 1920)

Domače vesti. Gl. urad JRZ svari rojake
pred sleparijami, ki se vrše na debelo po Ame-
riki na račun onih, ki pošiljajo blago svojcem
v stari kraj.Delavské vesti. V delavskih organizacijah
je nastala velika zmešnjava zaradi federalne
gonje proti radikalcem.Ameriške vesti. Newyorška zbornica je iz-
ključila pet socialističnih poslancev zaradi "be-
loizlastnosti" socialistične stranke med vojno.Iz inozemstva. Vpukanje Reke se zdaj re-
šuje v Londonu.Sorjetska Rusija. Leninova vlada je ponov-
no ponudila mir antantnim državam.

Iz predsednikove poslanice

Predsednik Roosevelt je zadnje sredo v svoji
poslanici opozoril kongres, da socialne in ekono-
mске sile, ki imajo v inozemstvu nasilne pre-
vrate, diktature in vojno za posledico, so bistve-
no iste, s katerimi ima vlada Združenih držav
polne roke dela, da jih pri nas izravnava na
miren način.Iz teh socialnih in ekonomskih sil se pora-
jajo nove potrebe in zahteve — je rekel pre-
sednik — in če odgovorji ljudje zanemarijo ali
ignorirajo demokratsko reševanje teh potreb
in zahtev, je diktatura rezultat. Amerika je
toliko srečna — je nadaljeval Roosevelt — ker
se je že pred 150 leti preskrbela z dobrim ustavnim
aparatom za mirno in demokratsko reševanje
svojih notranjih socialnih in ekonomskih
problemov. Ta aparat (ustava) sloni na
treh velikih konceptih: splošna blaginja, skup-
na obramba in notranji mir.To troje se logično veže. Če ljudstvo živi v
splošnem blagostanju, je zadovoljno in mirno
in je pripravljeno iz lastnega nagiba na vsako
obrambo svojega blagostanja. Z drugimi be-
sedami: splošno blagostanje ljudstva je naj-
boljša obramba zoper vsako kalitev miru in
zadovoljnosti ljudstva, ki uživa blagostanje.V leti poslanici je pa predsednik dvakrat ali
trikrat omenil, da so še vedno milijoni delav-
cev brez dela v Združenih državah. To dej-
stvo ne kaže splošnega blagostanja v tej bogati
republik. Kaj je vzrok temu? Mar niso vzrok
iste socialne in ekonomske sile, ki so povzročile
kopo barbarskih diktatur v Evropi in Aziji
ter izvalile celo vrsto barbarskih vojn v zadnjih
letih?Res je, da je splošno blagostanje republike
najboljša garancija za notranji in zunanji
mir. Nobena tujezemska propaganda v prilogi
diktaturi ne more uspeti v tej deželi, če je ljud-
stvo tukaj zadovoljno s svojimi življenjskimi
razmerami in če je uverjeno, da bi preobrat
teh razmer prinesel večini slabšo eksistenco.
Skratka: ameriška demokracija je na konju in
ničje je ne strmo glavi od znotraj in ne od z-
unaj, dokler večina ameriškega ljudstva veru-
je, da mu demokracija jamči ekonomsko bla-
gostanje.Predsednik Roosevelt pa dobro ve, da za mi-
lijone ljudi — dvajset do trideset milijonov —
še ni ekonomskega blagostanja v tej deželi. Ti
milijoni ne morejo biti zadovoljni s svojimi
življenjskimi razmerami in v sled tega izgub-
ljajo vero v aparat demokracije. Med temi
milijoni jih je mnogo, ki stvar razumejo in ve-
do, da demokracija ni kriva njihovega trplje-
nja, na drugi strani je pa tudi mnogo — ako
ne še več — takih, ki stvari ne razumejo in mi-
slijo, da je demokracija zanič in da bi bila
morda diktatura boljša za njihove osebne
gnotne koristi...Ameriško ekonomsko blagostanje je torej še
zelo pomanjkljivo — kljub socialnim in ekono-
mskim reformam, s katerimi se Rooseveltova
stranka ukvarja še sedem let. Da so Roose-
veltove reforme prinesle veliko dobrega ame-
riškemu ljudstvu v splošnem, ni nobenega dvo-
ma, ampak splošne blaginje še niso prinesle —
niti je ne bodo.Ameriški ustavni aparat za demokratsko
reševanje socialnih in ekonomskih problemov
je že od začetka grdo zlorabljan in te zlorabe
so poročile v ekonomskem življenju Amerike
privilegije, ki so velika kontradikcija demo-
kraciji. Ti privilegiji so brezmejno privatno
kopčenje kapitala. Dejstvo, da so v deželi
milijonarji in celo milijardarji, je dokaz po-
manjkanja splošne blaginje; — kjerkoli je na
enem koncu preveč zasebnega bogastva, tam
mora nujno biti na drugem koncu preveč za-
sebnega pomanjkanja. Kjer je splošna ekono-
mška blaginja, tam ne more biti milijonar-
jev pa tudi skrajnih revežev ne.Roosevelt lahko ve, odkod izvira brezposel-
nost in ostala socialna ter ekonomska zla v
Ameriki, ampak on nima moči in ne volje, da
bi odpravil rakrako ekonomskih privilegijev.
En sam človek sploh tega ne zmore v demokra-
ciji. To mora biti naloga večine ljudstva. In
če hoče večina ameriškega ljudstva, da ji bo
demokracija zares jamčila mir in blagostanje,
mora demokracijo razširiti tja, kjer je še ni —
na svoje gospodarstvo. Proč s ekonomskimi
privilegiji! Proč s privatnim kapitalizmom!Člani unije transportnih delavcev piketirajo mestno hišo v New Yorku v znak protesta proti
odslovlitvam uslužbencev na nadulčni železnici.

NOČ PO IZDAJI

LIAM
O'FLAHERTY

ROMAN

Postavljenil
OTON ŽUPANČIČ

"Ti mene, ti?" je zaklical neznanec ter se zgenil, da bi potegnil roke iz žepa.

Pa je bil prepoznen. Gypova desnica je zamahnila na ves mah. Možak je tebeblil ob tla, kakor bi vrgel vrečo žebeljev na železen krov. Nekdo je zavpil: "Bog pomagaj." Gypo je stal nad ležečim možem, in prsi so mu pale. Od nekega izozad se je prikazal policist. Hitel je, odtrgal s pleči ljudi ter si skušal naglo nekaj odtrgati izpod pelerine, ko je planil proti Gypu.

"Pazi, pazi!" je zaklicala starka skozi zao-krožene dlani.

Gypo se je naglo ozri na obe strani nato pa je zaslišal zasoplo dihanje policistov, ki se mu je bližalo od zadaj. Hotel se je obrniti, toda stražnik je bil že nad njim. Stražnik mu je z rokami objel biceps ter mu sunil nazaj lakto, da bi mu jih na hrbtno uklenil. Lakto so mu bili že napol zakrenjeni, preden je utegnil Gypo zbrati svojo velikansko moč, da bi jih ustavil. Na glas so hresnile nategnjene kosti, ko je trčila Gypova moč ob stražnikovo moč na Gypovem bicepsu, kjer so bile stražnikove roke.

Oba moža sta na glas zastokala. Stražniku, ko se je skušal čvrsto upreti ob tla, so se skoraj brusili ob vlažnem tlaku s šumom, kakor bi parali suho platno. Gypo se je počasi sklanjal naprej, dokler ni stražnik ležal na njegovem hrbtnu. Nato je zarenčal ter sunil z glavo nazaj. Glava mu je trčila ob stražnikovo brado. Topo je butnilo in resnilo. Gypo je zaklel ter si vrgel glavo proti kolenom, bedra pa je togo napel. Preden je prišla glava do kolen, se je stražnik z groznim krikom prav Gypu nad glavo v zraku vrtnočasto prekobil.

Trikrat je posamez zamolklo jeknilo, ko je treščil ob cesto z desno stranjo proti betonski steni neke hiše. Padel je vznak. S sredo života se je dvignil, oprt na desnico in pete. Levico je zavil proti Gypu, hkrati je skušal zagrabiti nekega bežečega gledalca. Nato je zašel in se zopet zgrudil.

"Gypo", je rekel nekdo.

Gypo je na ves dir stekel proti neki stranski ulici. Množica se je ulica za njim. Drugi so se gnetli okrog padlega stražnika.

Gypo se je ustavil v temnem kotu na drugi strani ulice. Množica se je zgrnila okrog njega. Vse je hropelo od razburjenja. Vsi so strmeli po ulici proti svetlini, kjer je ležal policist. Začeli so brbrati.

"Iz tega bodo še homatiije," je modroval nekdo. "Ne bo dolgo, pa bodo žandarji tukaj. Po tlej boste pa slišali peckanje."

"Prazne marnje", je rekel drugi prezirno. "Prav nobenega ne bo na spregled. Ne dobiš ga v mestu žandarja, ki bi se upal za miljo približati Tittovi cesti to blaženo noč po vsem, kar se je danes zgodilo."

Pri omenitvi tega, kar se je danes zgodilo, je nekdo zaklel, neka ženica se je pod ruto po-božno pokrivala, nastal je zlovesč molk.

Gypo je stal z rokami v žepu in se ni menil za pogovore. Z nasobljenimi ustnicami je mračno gledal po cesti proti svetlini. Bil je neskončno vesel.

"Pat, pat!" je nekdo opozoril. "Lejte, lejte!"

Dva stražnika sta prečila svetlino: nesla sta svojega padlega tovariša. Nato je prišlo več stražnikov: vlekli so moža, ki ga je Gypo po-bil. Vlekli so ga brez okolišev, drže ga za pod pazduho, da so mu noge orale po tleh in roke bingljale. Najbrže so bili pod vtisom, da je ta tisti, ki jim je podrl tovariša. Mož se je nekoliko otepal, da bi se jim izpustil, toda stražniki so ga še tesneje prišli. Zvil se je in zopet odnehal, da so ga vlekli kakor napol živega. Ženska z razmršenimi rdečimi lasmi in z otrokom, opranim v rdeči rutli, je vreče kri-lila in poplesavala pred stražniki ter zahtevala, naj moža izpuste. Nato je spreved izginil z vidika med silnim topotom in v zmedji heraz-locnega šuma.

"Pojdimo nazaj," je zamrmral mlad možik, ki je imel nekofiko grbe.

Gypo je zakrullil in si potegnil hlače kvišku. Segel si je na glavo, da bi si popravil klobuk na korajžo, preden bi šel nazaj. Pa je moral zakleti. Njegovega rdečega, obnošenega klobučka ni bilo tam. Ogromna okrogla lobanja je bila razoglavljena v mraku. Gola, obunkana in tu in tam odrtja, kakor slabo ostržena ovca. Z desno dlanjo si je vzemirjeno po malem po-

drsal po lobanji, kot bi nejasno slutil, da se mu klobuček skriva neke na razsežni površini lobanje. Nato se je spustil v divji dir po ulici — ljudje pa za njim — kakor da mu je življe-nje odvisno od tega, ali dobi svoj klobuček. Prvič, odkar mu je dal Gallagher besedo, ga je zopet napadel strah. Ako najdejo klobuk, bi utegnili ugotoviti identiteto tistega testa, ki je šlo na policijsko stražnico.

Ne, ne. Zdrevel je na cesto ter se ustavil, drse z desno nogo po mokrem tlaku. Klobuk je ležal v žlebu pred njegovimi očmi. Ležal je zmečkan poleg sploščene škatlice od čokolade in oranžne lupine. Majhna, bosa noga je bila stopila nanj. Na desni strani se mu je poznal od-tisk mokre pete.

Trno ga je pograbil, ga pomencal v pravo obliko ter si ga z obema rokama nataknil na glavo. Nato se je na glas zasmejal ter se o-brnil k ljudem. "Mislim sem, da sem ga izgubil," je kliknil nežno. "Že dve leti ga imam."

Gruča je zijala v klobuk, kakor da ima čarobne moči. Drugi, ki so pritekli, ne da bi bili vedeli, kaj se je že zgodilo, so zijali v Gypov bulasti obraz, v njegove zamišljene oči in o-brvi, ki so bile kakor dva rilca, v rdeče, zalite roke, ko si je segel z njimi proti grlu, da si je nategnil belo volneno pahovko okrog vrata. Vzmemirjeno šepetanje je vstalo ob robu raz-capane množice.

"Močnejši je od vsakega bika."

"Kako? Zakaj?" je vprašalo deset glasov.

"Počakaj, da ti povem. Videl sem ga na la-stne oči, kako je poglal Scrapperja Moloneya od divizije B, da mu je zletel čez rame, kakor bi na glavo v vodo skočil. To pa je rečem —"

"Dobro ga poznam. Svoje dni je bil sam po-lisaj. Piše se Nolan. Gypo Nolan. Ali še nisi ališal o njem?"

"Seveda sem. Ali si nista bila prijatelja s Frankijem McPhillipom, ki je bil danes ustre-ljen?"

"Seveda sva si bila," je posegel vmes Gyp-o, ko je slišal opazko. "In kadar govoris o mrtvem človeku, bi lahko pristavil: Bog se ga usmili!"

"Ali ga slišate?" je zavpilo več glasov. "Pri-maži mu jo no po čeljusti. Kdo pa je?"

Nastal je hrupen prepri in rava. Krivca so izpehali, obricali in iztolkli po obrazu, dokler se jim ni izmeknil in jo na ves dir pobrisal po cesti. Nato so se zopet vsi zgrnili okoli Gypa.

Molel je z glavo in pleč preko vseh, vse vesel pozornosti, ki jo je obrnil nase. Stal je tako nepremično s prekrizanimi rokami, da bi ga oddaleč zamenjal z velikim, mrkim kipom. Na-to je nenadoma dvignil desnico in z njo široko zakrožil.

"Pojdite z menoj," je kliknil zanosno; "vse tukaj vas pogostim. Pojdite. Pojdi vsake ma-tere sin iz te gneče, kateri je lačen."

Zamahnil je z roko proti trgovini s pečeni-mi ribami in krompirjem ter stopil pred vse-mi proti vratom.

"Hura!"

"Bog ti daj dolgo živeti, preblagi Erinov sin."

"Močnejše komolce."

"Živeli puntarji!"

Gypo je korakal na čelu zloglasne trume po-nosen kakor kralj pred svojimi dvorjani. Šli so za njim copate z nogami, hropeč, porivajoč se, smrkajoč, z vsem mnogovrstnim šumom, ki vstaja od tolpe divjih, prestrašenih bitij, ne-vidno prihajajočih, sam ne veš zakaj, iz nezna-nih daljav. Bili so izmeček in plaža iz zane-marjenih predmetov, najnižji tipi tistih, ki sta-nujejo po prenatrpanih brlogih na obeh bre-govih Liffeya. Za Gypa pa so bili spremstvo, ki je rade volje ploskalo njegovim besedam in činom.

"Se malo, pa boste videli, kako bom nosil greben tod okrog," si je mislil, ko je korčal v prodajalnico. Jaz in Gallagher. Le za menoj, vsi fantje in dekleta tudi. Za menoj."

Malo štacuno so zagatili vse do vrat. Se za-naj so se gnetli. Notri je bilo toplo po roslja-nju in tenkem vetru zunaj. Zrak v prodajal-nici se je skoraj mahoma napolnil s soparom človeške sape. Lahni šum dihanja je bilo raz-ločno slišati med brečanjem šepetavih pogo-vorov.

"Hej, oštarija," je zaklical Gypo štacunar-ju, "daj nam jedneče za vsa usta. Jaz plačam vse."

(Dalje prihodnjič.)

men in poln gub, in kadar se je smejal, se je videlo, da nima zob. Njegove male, zvite oči so pod belimi obrvmi begale sem in tja, ko da bi hotele videti, ali bo mo-gel z jahte kaj s seboj vzeti. Kljub veliki vročini je imel vrat ovit z debelo rumeno fuzo.

"Kje je najbližja gostilna," je zaklical a palube mož v beli srajci in z rdečim obrazom. Vsi trije so mu hkrati pokazali smer. "Pojdimo, bomo malo pili," je rekel mož v beli srajci drugemu, ki je stal poleg njega. "Dobro," je odgovoril ta.

Ko je stopil mož z rdečim obrazom na pomol, je padel ko-vanec iz njegovega žepa. Padel je brez šuma na vrh, ki je bila zvita na palubi. Mož z rdečim obrazom ni ničesar opazil in je odšel s svojim spremljevalcem v vas. Starci pa so vse to dobro videli, toda ni jim prišlo na mi-sel, da bi opozorili lastnika ko-vanec na izgubo. Tudi med se-boj niso omenili denarja. Ker jo je kovanec padel na vrh in se je svetil tam, jih je to dejstvo tako omamilo, da niti niso mogli o njem govoriti, niti misliti nanj.

Vsak od njih je hitro pogledal na denar, hitro in bežno, in po-tem spet v drugo smer, kakor pes, ki je v goščavi odkril zajca, pa se ne premakne in se dela, ko da bi bile njegove oči zaposle-ne s čisto drugimi stvarmi. Vsak od trojice je vedel, da sta tudi obadva druga zapazila denar, a vendar je molčal v upanju, da se o tem mogoče ne bo govorilo. Vsak posamez je tudi vedel, da je popolnoma nemogoče, po železnih stopnicah priti na palubo, pobrati denar in se neopazno vr-niti, kajti v kabini jahte je bil zaposlen mož z belo kapo. Od časa do časa se je njegova bela kapa pojavila pri vratih kabine in slišati je bilo, ko da je pomi-val posodo. Samo par korakov pred vhom v kabino je ležal kovanec in starci, z izjemo Pacy Conroya, niso bili dovolj mladi, da bi šli po železnih stopnicah gor in dol. Vedeli so, da če bi tudi ne bilo nikogar v kabini in če bi ne bili prestari, bi vendar drug drugega odvrčali, stopiti na palubo, kajti vsak posamez si je mislil: "Če že sam ne mo-rem dobiti denarja, naj ga tudi drugi ne dobi."

Pogled na svetlo kovino je bil tako zapeljiv, da je vsak izmed trojice gledal z utripajočim sr-cem na kovanec. Sum, ki ga je Mick Fenny povzročil pri svojem dihanju skozi nos, je obema o-stalima tako jasno dokazoval njegove misli, kakor če bi jih bil v podrobnosti pripovedoval. Ro-ke Briana Maniona so bile ner-vozno-nemirne, neprestano je drgnil dlani. Le Pacy Conroy je ostal na zunaj popolnoma mi-ren, kar je druge še bolj jezilo, ker so vedeli, da je v svoji no-tranosti že izdelal načrt, kako pride do kovanca. Sonce je si-jalo toplo in slani, zdravi duh morja je delal žejo. V gostilni se je dobilo tako dobro pivo. Te misli so trojico tako zaposlile, da jim niti na pamet ni prišlo, da je denar tuja lastnina. Zato je bil vsak posamez skrajno raz-burjen nad umazano skopostjo ostalih dveh, ki mu nista privo-ščila njegovega piva. Občutek so-vraštva je postal v njihovih dušah vedno močnejši. Tako je prešlo nekaj minut. Lastniki jahte so bili že zdavnaj izginili. Briandove in Mickove ustnice so drhtele od razburjenja. Naen-krat je Pacy Conroy pobral ka-ben in ga vrgel na palubo. Oba dva sta ostala podzvestno na-pravilo kretanje s svojima pal-lama, ko da bi hotela kamen u-jeti. Potem so z odprtimi usti gledali na palubo in čakali, kaj se bo zgodilo. Pacy Conroy je položil roke v obliki lijaka pred usta in zakričal: "Halo!" Mrko gledajoč mož z bledim obrazom se je prikazal pri vrodu kabine in vprašal: "Kaj pa hočete?"

"Oprostite gospod," je rekel Pa-cy Conroy, "bodite tako prijaz-ni in dajte mi kovanec, ki mi je ravnokar padel iz roke." Mož je pokimal, pobral kovanec in zamrmral: "Ujemite ga". Po-tem ga je vrgel na pomol. Pacy se je pripognil za kovanec in se zahvalil. Oba ostala sta bila tako iznenadena, da jima niti na misel ni prišlo, da bi mu pobra-la denar. Opazovala sta le, ka-ko ju Pacy pljunil na naved in ga potem vtaknil v žep. Potem sta se opazovala, kako je počasi šel čez pomol; občudovala sta njegovo ravno hojo, njegovo vzravljano telo in rumeno ruto,

V predmestju

To kar naj bi bila njena sobi-ca, je bila vrtna koliba z dvema prostoroma. V enem je živel star, nadasiljiv kostanjlar, v dru-gem naj bi bila njena sobica: majhen, zatočen, prhnel prostor-ček. Zgodaj je prišla spat, da je ne bi bilo strah samotnega pro-stora. Ob osmih zvečer je že zlezla v posteljo.

Brleča petrolejka je mežikala kakor v mrljskih vežah. Ker jo je bilo strah te mrtvašnice, je ugasnila. Toda pod odejo je tež-ko dihala. Ali ni neprestano ho-dil nekdo ob kolibi, se ustavil zdaj ob okencu, zdaj ob vratih in prisluškval in gledal noter? Nekje za steno je slišala žalost-no, starčevsko, nadasiljivo kaš-ljanje in pljuvanje. Tik za zglav-jem je neprestano škrtalo.

Zjutraj, ko je odprla vrata ko-libe, je na smetišču ob gredi tik pred njenimi vrati odskočila ka-kor zajec—podgana. Torej niso bile miši v njeni sobi, kakor se je ponoči tolažila, ampak ogrom-ne, sive podgane. Začudila se je: zakaj je prišel stražnik? Ogrom-na, cigankam podobna gospodi-nja je kričala vanj, mahala, ka-zala na streho. Ko je stražnik odšel, je kakor iz luknji prilezla iz kletnih vrat cela vrsta Bosan-cev. Kako, kakšna hiša pa je to? je pomislila.

Ko je govorila z gospodinjo, ji je ženska dovolila, naj zvečer pride spat k njim. Spala bo na postelji v kuhinji. Z njo v kuh-nji na zofi bo spala služkinja, mlado, srčkano dekle.

Oddahnila se je. Srečna je bi-la, da bo spala pri—ljudih.

Zvečer so se ji skoraj lasje je-žili, če je pomislila, v kakšnem sosedsstvu je spala: vrh njene izbe je v listju spal domači—iz-gnani sin, ki pa je bil brezpo-klicen in je bil—tat. Tudi to pre-teklo noč je skozi dimnik zlezel v podstrešje in pokradel kup ob-lek. Zdal je razumela; sama je na vse zgodaj, ko so opazili tat-vino, poklicala stražnika in ova-dila—sina.

Ubogi fant. Skoraj se ji je smilil.

Uboga mati.

"Kdo pa je to, ki tako lepo po-je?" je nekdo vprašala.

"To je tisti hudobni sin, Sta-ne," je razložila služkinja.

"Mislim sem, da poje ženska!"

"Čekajte, takoj ga boste la-hko videli, nesem mu nekaj ostankov od večerjane večerje," je rekla služkinja.

Pod kolibo ga je poklicala.

Strgan, brez srajce, kuštrast, dolg, suh je lezel po lestvi iz svo-jega brloga. Od daleč je bil vide-ti lepega in vedrega obraza. Ka-kor opica je pograbil krožnik in izginil. Že par let mu je tako, po služkinji, mati pošiljala hrano, kajti v njeno hišo ni smel stopi-ti drugače, kakor če ga je mati sama poklicala.

Čudno, kako to, da takšnele energična mati vzgoji otroke v takšnele izprijenice—to ji ni šlo v glavo. Vprašanje se ji je raz-jasnilo šele tisto uro, ko ji je zgovorna gospodinja povedala storijo svojega življenja. Mož jo je zapustil, ko je imela na pleč-ih vseh devetero otrok. Odšel je k svoji ljubici. V vseh desetih letih odsotnosti ni prejela od nje-ga niti ene pare. Kakor kobila se je mučila s svojimi otroki, ho-dila v tobačno tovarno. Premalo časa ji je ostalo za dom. Druge tri otroke je vzgojila, tega, ki je bil najmlajši, je imela najrajši, ker je bil najlepši, a tudi živ: ka-kor hudiček. Ni se hotel učiti, ne delati, samo potepal se je po cestah. Če bi bila ona doma ali če bi bil vsaj mož pri njih, bi ga že ustrašovali, tako pa se je izprijel. Drugod ni kradel, toda doma je od časa do časa odnesel od hiše vse, kar je bilo kaj vred-nega.

"Pa saj je ta starejši gospod, ki je tako dobrušen in tako ljubezniv z vsemi, vaš mož, ne?"

"Seveda, potem ko je začutil, da postaja nadasiljiv, se je povr-nil. Zdal sva si zgradila tudi tole hišico. Priden je zdaj: vse do poslednje par mi prinese."

"Kaj, ta lepi, mladi, elegantni gospod je tisti, ki je zadnjič tako bosansko razcapan prilezel iz ko-ki jo je imel okrog vratu. Sel je počasi in dostojanstveno, ka-kor vaški policist. Potem sta se obadva spogledala in obadva od jeze rekla drug drugemu: "Zakaj ga nisi zadržal, ti idijot."

libe?" se je začudila, ko je prišel neki dan v kuhinjo. Z belim, svi-lenim šalom je bil prav gizdalini-ski—zdelo se ji je celo—da je imel našminkane obrvi.

Tudi tukaj se ji je dopadlo: toliko različnih obrazov je vide-la: Bosance, Macedonce, cigane in celo ciganke so prišle. Za pet dinarjev so dobivali skupna leži-šča v vseh mogočih luknjah. Skoraj vsako jutro je videla stražnika, ki je prihajal ali od-hajal.

Zbolela je za hripo.

Ko je obcepela zjutraj v kotu na atolu in je prišla gospodinja s trga domov, jo je nahnulila: "Kaj pa še vedno delate doma? Če vam je res kaj, ležite, ni pa treba ko kura čepeti po stolah. Pojdite v bolnico, ali pa se izgu-"

bite na cesto, kdo vas bo gledal takole!"

Siroko je pogledala in vstala: iz oči so se ji vdrle solze. Odhi-tela je na cesto. Kakor najboj-ša injekcija je pomagala gospo-dinjo surovost. Se tisto uro je bila zdrava.

G. J.

Najzanesljivejše dnevne de-lavske vesti so v dnevniku "Pro-sveti." Ali jih čitate vsak dan?
